

TJÄNSTESKRIVELSE

2017-06-02

Social- och omsorgskontoret

Äldreomsorgsnämnden

Motion "Förstärkt valfrihet och integritet på vård- och omsorgsboende - starta pilotprojekt med japanska toaletter"

Dnr: 17/016

Sammanfattning av ärendet

Liberalernas fullmäktige-grupp har den 27 februari 2017 väckt en motion i kommunfullmäktige om att starta pilotprojekt med japanska toaletter på kommunens vård och omsorgsboenden för äldre. Motionären föreslår att kommunfullmäktige ger äldreomsorgsnämnden i uppdrag att:

I ett pilotprojekt installera japanska toaletter på några lämpliga vård- och omsorgsboenden i Södertälje kommun. Med lämpliga boenden föreslås bland annat Björkmossen.

Social- och omsorgskontoret har upprättat ett förslag till yttrande som innehåller en beskrivning av funktioner, hur denna typ av toaletter används idag, eventuell forskning samt vilka olika överväganden som måste tas i beaktning. Yttrandet innebär att kontoret delar uppfattningen att det är viktigt att kommunen tar till vara modern teknologisk utveckling i planeringen av äldreomsorgen. Men för att kunna bedöma om detta välfärdsteknologiska hjälpmedel är något som ska prioriteras framöver behöver det göras en ekonomisk kalkyl samt en grundläggande behovsanalys utifrån de aspekter som beskrivits i yttrandet.

Mot bakgrund av detta föreslår kontoret att nämnden avstyrker motionen.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse daterad 2 juni 2017

Social- och omsorgskontorets förslag till yttrande ang motion "Förstärkt valfrihet och integritet på vård- och omsorgsboende - starta pilotprojekt med japanska toaletter" daterad 8 juni 2017

Motion av Liberalernas fullmäktige-grupp "Förstärkt valfrihet och integritet på vård- och omsorgsboende - starta pilotprojekt med japanska toaletter" daterad 27 februari 2017.

Ekonomiska konsekvenser och finansiering

Ärendet har i nuläget inga ekonomiska konsekvenser eller behov av finansiering.

Kontorets/förvaltningens förslag till nämnden:

Nämnden avstyrker motionen.

Lenita Granlund

Socialdirektör

Therese Bladh

Utredare

Handläggare: Therese

Bladh

Staben

Telefon (direkt): 08-52301766

E-post: therese.bladh@sodertalje.se

Beslutet skickas till

Kommunfullmäktige

Akten

YTTRANDE

2017-06-08

Social- och omsorgskontoret

Äldreomsorgsnämnden

Yttrande över motionen "förstärkt valfrihet och integritet på vård och omsorgsboende - starta pilotprojekt med japanska toaletter"

ÄON 17/016

Bakgrund

Liberalernas fullmäktige har den 27 februari 2017 väckt en motion i kommunfullmäktige om att starta pilotprojekt med japanska toaletter på kommunens vård och omsorgsboenden för äldre. Motionären föreslår att kommunfullmäktige ger äldreomsorgsnämnden i uppdrag att:

I ett pilotprojekt installera japanska toaletter på några lämpliga vård och omsorgsboenden i Södertälje Kommun. Som lämpliga boenden föreslås någon äldre anläggning samt det nya boendet i Björkmossen.

En japansk toalett är enligt motionen en högteknologisk konstruktion som assisteras användaren med allt från automatisk upp och nedfällning av lock till tvättning och torkning av intima kroppsdelar. Motionären hänvisar till att erfarenheter från Danmark och Norge visat att denna typ av teknologiska toalett både kan öka brukarnas självständighet och förbättra personalens arbetsmiljö. Ambitionen med förslaget är att stärka den enskildes valfrihet då stöd vid toalettbesök för många äldre kan innebära en inskränkning i den personlig integriteten.

Yttrande*Fakta japansk toalett*

Begreppet japansk toalett används idag som beskrivning på den typ av **bidé-toaletter** som är vanliga i stora delar Japan och Asien, och som nu även finns på marknaden i Sverige.

Toaletten är konstruerad så att användaren inte behöver använda sig av toalettpapper för rengöring och torkning utan istället blir tvättad med en automatisk vattenstråle som kan ställas in på flera olika sätt för både främre och bakre tvätt. För att torka används en varmluftsström som går att ställa in temperaturen på. Det är den automatiska bidé funktionen som utgör den grundläggande funktionen för en japansk toalett och sedan finns det beroende på modell en rad olika högteknologiska funktioner som antingen finns integrerade i toalettstolen eller i toalettsitsen. Bland dessa funktioner är automatiskt upp och nedfällning av lock och uppvärmning av toasitsen de vanligaste. De olika funktionerna styrs via en kontrollpanel som antingen är fäst i ena sidan av toalettstolen eller genom en trådlös fjärrkontroll.

Denna typ av toalett finns antingen som en toalett med fast anslutning eller som en modell som monteras på den befintliga toaletten. En förutsättning för att denna typ av toalett ska kunna installeras i befintliga bostäder är att det i anslutning till toalettstolen finns ett eluttag med tillräckligt hög spänning samt att munstycket för tvättningen kan kopplas till den befintliga vattenledningen. Enligt svensk ellagstiftning gäller för våtutrymmen att ett eluttag inte får finnas inom 60 cm från vatten vilket komplicerar användningen i äldre bostäder.

Boendet i Björkmossen

Motionärens förslag är att de japanska toalettterna bland annat ska installeras på det nya boendet i Björkmossen. När det gäller utformningen av badrum och toalett är så kallade badrumsmoduler redan beställda och kommer börja installeras under sommaren 2017.

Motionärens förslag är att de japanska toalettterna bland annat ska installeras på det nya boendet i Björkmossen. Det finns redan fasställda medel i mål och budget för byggandet av boendet i Björkmossen vilket innebär att utformningen av olika utrymmen i boendet redan prissatta. När det gäller utformningen av badrum och toalett så kallade badrumsmoduler redan beställda och kommer börja installeras under sommaren 2017. De nya badrummen på Björkmossen kommer att installeras med hög och sänkbara toaletter och handfat för att bättre möta brukarens behov utifrån att många boende behöver hjälp med att ställa sig upp och sätta sig ner.

Spol och tork toaletter som bostadsanpassning

I Sverige är denna typ av toaletter fortfarande väldigt ovanlig i privata bostäder. Användningen i Sverige är främst för personer med funktionsnedsättningar som kan få denna typ av toalett monterad med hjälp av bostadsanpassningsbidraget som kommunerna hanterar enligt lagen om bostadsanpassningsbidrag(1992:1574).

Enligt myndigheten för delaktighet och gemenskap (f.d. handisam + hjälpmedelsinstitutet) är det dock idag en ganska begränsad målgrupp som får beviljad automatiska toaletter med hjälp av bostadsanpassningsbidraget. Det handlar ofta om personer med mer omfattande funktionsnedsättningar som exempelvis ALS eller andra reumatiska tillstånd där man på olika sätt har en väldigt begränsad handfunktion.

Enligt nuvarande lagstiftning finns det idag en möjlighet att via bostadsanpassningsbidraget även få spol och torktoalett inmonterad på särskilt boende.

Enligt Södertäljes enhet för bostadsanpassning har det skett en ökning av antalet ansökningar om bostadsanpassningsbidrag för spol och torktoalett från särskilt boende. Under 2016 och 2017 har fem automatiska spol och tork toaletter installerats på särskilt boende i Södertälje med hjälp av bostadsanpassningsbidraget. Den sammanlagda kostnaden för dessa är 198 886 kr. Många ansökningar får idag avslag med motivering att en spol och torktoalett inte leder till en självständighet i hela momentet "gå på toaletten" då den enskilde fortfarande behöver hjälp med de övriga momenten.

Tidigare erfarenheter eller forskning?

Då denna toalett inte använts i någon bredare omfattning inom äldreomsorgen i Sverige finns det idag ingen forskning alls genomförd kring användandet av bidetoaletter.

Hur påverkar användandet av bidetoaletten den personliga hygien? Hur upplever äldre personer att känslan av värdighet och integritet påverkas av att slippa be personal om hjälp vid toalettbesök? Enligt forskningsenheten för äldre och hälsa vid Göteborgs universitet är detta idag vetenskapliga frågor som saknar svar vilket gör att kommuner idag har en begränsat underlag för att bedöma nyttan.

Utvärdering i Danmark

I Danmark ingår automatiska toaletter som en av fyra särskilda insatser som ska införas i samtliga kommuner genom den danska strategin för digital välfärd.

2012 genomfördes en utvärdering av konsultföretaget Ramböll i ett lokalt äldreomsorgsprojekt med stöd från Fonden för välfärdsteknologi i Danmark. Det huvudsakliga syftet med denna studie var att bedöma hur införandet av dessa toaletter kunde spara pengar. Följande slutsatser kunde dras:

Drygt 40 personer har deltagit och den genomsnittliga tidsbesparingen för hemtjänstpersonalen uppgår till 5 minuter per dag. Variationen var mycket stor mellan olika användare. För vissa blir det ökad tidsåtgång för personalen, medan det för andra kan bli en besparing på nära två timmar per dag. Återbetalningstiden är drygt tre år och investeringsutgiften ca 25 000 dkr.

Flertalet användare tycker att toaletten fungerar bra och att det är positivt att bli mindre beroende av andra. De flesta rekommenderar också toaletten till andra. Huvuddelen av personalen upplevde att arbetsmiljön förbättrats av hjälpmedlet.

Något som framhålls i slutsatserna är den här typen av toaletter inte ska uppfattas som någon generell välfärdsteknologisk produkt. Vikten av noggrann behovsbedömning framhålls tydligt.

Överväganden som bör tas i beaktning för vidare utredning

Bedömning av kostnader

För att kunna bedöma om ett pilotprojekt ska genomföras behövs det göras en kostnadsberäkning över hur stor investeringen är i förhållande till behovet för omsorgstagaren och i vilken uträkning det på längre sikt kan spara resurser. Kostnaden för denna typ av toaletter varierar mellan 12 000 kr och ca 125 000 kr beroende på utförande och antal funktioner. Enligt den danska studien räknade man på en investeringskostnad på ca 25 tkr för varje toalett. Att kostnaderna är höga måste dock ställas i relation till vilken nytta denna typ av hjälp medel kan innebära för den enskilde.

Eventuella vårdhygieniska risker

En avgörande fråga som behöver tas ställning till är vilka eventuella vårdhygieniska risker det kan finnas med användande av denna typ av toaletter på vår och omsorgsboenden.

Enligt specialistläkare i vårdhygien går det att identifiera ett antal risker med användandet av denna typ av toalett.

Hur säkerställs att det blir en tillräcklig och säker rengöring av brukarens underliv? Kan det finnas risk för att tarmbakterier förflyttas till urinvägarna och orsakar infektion. I dokumentet BOV- Bygghälsa och Vårdhygien som tagits fram av -svensk förening för vårdhygien SFVH så avråds det från bidé-duschar på vård och omsorgsboenden pga. risken för smittspridning.

Vilka är målgruppen?

För att kunna göra en bedömning av om detta hjälpmedel bör prioriteras i relation till andra välfärdsteknologiska hjälpmedel är det viktigt att undersöka för vilken målgrupp som denna typ av toalett skulle vara mest ändamålsenlig.

En aspekt att ta hänsyn till är att genomsnittslevanden på kommunens vård och boenden är idag ca 3 år. Lägenheterna på ett vård och omsorgsboende ska idag vara utformade på så sätt att de ska vara anpassade för samtliga målgrupper som beviljas särskilt boende. Detta innebär att lägenheterna ska vara anpassad även för äldre personer med demens. För att denna typ av toalett ska kunna bidra till ökad självständigt krävs att den äldre själv kan använda funktionerna. När det gäller målgruppen äldre med demens kan denna typ av automatiska funktioner i vissa fall uppfattas som skrämmande.

Sammanfattning bedömning

Social och omsorgskontoret delar motionärens åsikt att det är viktigt att ta till vara teknologisk utveckling som ett medel för att öka självständigheten hos äldre och andra brukargrupper. Inför kommunens fortsatta planering av vård och omsorgsboenden är det därför viktigt att alltid se möjligheterna med modern välfärdsteknologi. För att denna typ av toalett verkligen ska vara ett hjälpmedel för att öka den enskildes självständighet är det dock viktigt att bedömningen av behovet görs av utbildad personal i dialog med den enskilde, samt att de eventuella vårdhygieniska riskerna som nämnts utreds noggrant. Utöver detta behöver det göras en ekonomisk kalkyl samt en närmare behovsanalys utifrån de aspekter som nämns.

REMISS

170321

KS

Diarienummer

17/104

Till

Äldreomsorgsnämnden

Från

Liberalernas fullmäktige (L)

För yttrande senast

1 juli 2017

Innehåll

**Motion av Liberalernas fullmäktige (L)
”Förstärk valfrihet och integritet på vård- och omsorgsboenden – starta pilotprojekt med japanska toaletter”**

Kommentar

Motion väckt vid kommunfullmäktige 27/2 -17, remitteras till äldreomsorgsnämnden för svar senast 1 juli 2017.

SÖDERÅKER KOMMUN	
Besöksadress: Söderåker 10066	
2017-03-22 AON	
Ansökan	17/016
Enhet	10066

På uppdrag av kommunstyrelsens ordförande

Björk

MOTION

Till kommunfullmäktige

FÖRSTÄRK VALFRIHET OCH INTEGRITET PÅ VÅRD- OCH OMSORGBOENDEN – STARTA PILOTPROJEKT MED JAPANSKA TOALETTER

Att bli äldre kan medföra en minskad makt över den egna vardagen och inskränkningar i den personliga integriteten. Det är naturligtvis av ondo, vi skall aktivt värna den enskildes makt och valfrihet. För att utveckla välfärden ytterligare i riktning mot ökad valfrihet måste vi till exempel ta till vara i sammanhanget adekvat teknologisk utveckling.

En så kallad japansk toalett är en högteknologisk konstruktion. Den assisterar användaren med allt ifrån automatisk upp- och nedfällning av lock till tvättning och torkning av intima kroppsdelar. I Danmark och Norge har under senare år satsats på en utbyggnad av japanska toaletter inom äldreboenden. En studie från just Danmark visar att personalen fick en bättre arbetsmiljö och brukarna en större självständighet. I klartext betyder det att vårdtagaren kan klara huvuddelen av toalettbesöken på egen hand. Personal kommer dock fortfarande att behövas, bland annat för att assistera med av- och påklädnad.

I syfte att stärka den enskildes valfrihet att i ökad utsträckning kunna klara sig själv föreslås kommunen vid några vård- och omsorgsboenden – någon äldre anläggning och den nya i Björkmossen – installera, pröva och utvärdera japanska toaletter.

En ovillkorlig förutsättning för ett försök ska vara att den boende själv samtycker till att en japansk toalett monteras och att det är möjligt att byta tillbaka till en ordinär toalettstol om den boende så önskar. Vi vill också betona att varje boende som deltar i försöket ska behålla rätten att få den hjälp och assistans vid toalettbestyr som tidigare beviljats.

Liberalernas förslag till beslut

Kommunfullmäktige

uppdrar till äldreomsorgsnämnden att i ett pilotprojekt installera japanska toaletter på några lämpliga vård- och omsorgsboenden i Södertälje kommun.

Södertälje den 27 februari 2017

För Liberalernas fullmäktige

Mats Siljebrand (L)